

VEŘEJNÁ ROZPRAVA O ZELENÍ NA NÁMĚSTÍ

Desátého října tohoto roku uspořádal Okrašlovací spolek Budoucnost veřejnou rozpravu, jak se stalo podzimním dobrým zvykem. V roce 2011 bylo tématem Smetanovo náměstí, v roce 2012 Park Budoucnost. Letos se pozornost obrátila na Havlíčkovo náměstí.

V pozadí volby tohoto tématu je spor zastánců kamenných náměstí a příznivců zeleně na náměstích. Přímým impulsem k této rozpravě byla iniciativa člena spolku Milana Kašpara, který přišel s nápadem umístit na kamennou plochu Havlíčkova náměstí segmenty užitkového trávniku. Konkrétní návrh pak vypracoval akademický architekt Jiří Kutlvašr ve čtyřech variantách.

Záměrem veřejné rozpravy tedy bylo představit myšlenku na opětné uvedení zeleně na Havlíčkovo náměstí, odůvodněnou architektonicky a podpořenou konkrétním technologickým řešením.

V rámci sporu o zelené či kamenné náměstí lze zaznamenat několik problematických oblastí. Například příznivci „kamenné estetiky“ argumentují tím, že rekonstruované náměstí má jakousi „historickou“ podobu. Preferují přitom jen jednu z historických podob náměstí, zatímco ty ostatní přehlížejí. Nadto se svou snahou ocitají v naprosto unikátní a těžko odůvodnitelné pozici, protože preferují podobu náměstí, která vyhovovala generacím minulým. Ty však náměstí přizpůsobily potřebám svým současným. Dnešní jejich následovníci se jim proto podobají pouze formou, nikoliv však obsahem, protože ony generace by asi ani nenapadlo přizpůsobovat podobu náměstí generacím minulým.

Související tendencí je snaha obyvatel vnést či vrátit zeleň na náměstí. Od anekdotického případu v Banské Bystrici, kde zeleným nátěrem asfaltu byla na náměstí vrácena alespoň barva, přes instalaci („Pojď si hrát“) v Banské Štiavnici, či podobné dočasné položení trávniku v Českých Budějovicích, až po happeningovou „tryznu za trávník“ v Hronově. V Bystřici nad Pernštejnem nahradila trávník vodní plocha, a ve [Vsetíně](#) se občanům dokonce podařilo dosáhnout zásadní změny podoby náměstí ve prospěch zeleně.

Banská Bystrica

Banská Štiavnica

*Bystřice nad
Pernštejnem*

České Budějovice

Hronov

Co se Prahy týče, mohutná zeleň nechybí ani na jinak kamenném Staroměstském náměstí, byť je trochu skryta v prostoru po vybombardované radnici. A náměstí Vítězné (dejvický „kulaťák“), Karlovo, Václavské či bratří Synků (v Nuslích – velmi podobné náměstí Havlíčkovu v HB) mají zeleň zcela nepřehlédnutelnou.

Pražská náměstí

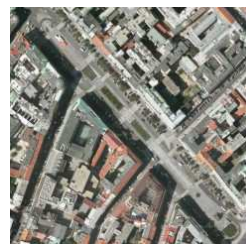
Staroměstské

Vítězné

Karlovo

Václavské

Bratří Synků

Přesto se ozývají hlasy, že náměstí „má být“ bez zeleně, rovné, přehledné, nečlenité a podobně. Není jasné, od čeho je tento koncept odvozen, když je ke všemu ještě odůvodňován potřebou celého prostoru náměstí pro účely shromažďování občanů. Havlíčkobrodské náměstí v původní podobě však zcela dostačovalo manifestantům, shromážděným v listopadu 1989 na jeho „nezelené“ polovině. Nebo snad současná radnice – snad sebekriticky, vzhledem k politice své, snad kriticky, vzhledem k politice vládní – předjímá, že až se příště vydají lidé na náměstí, bude jich několikanásobně více, než v listopadu 1989?

Jádrem večera bylo expozé akademického architekta Jiřího Kutlvašra, který přednesl – pro mnohé zajisté překvapivě – svou chválu na současnou podobu náměstí. Nicméně se domnívá, že by přítomností užitkové zeleně ještě získala. Šlo by o trávník zapuštěný, který by netvořil překážku, a bylo by po něm možno i chodit. Autor svůj návrh odůvodnil a osvětlil i tvar a rozmístění abstraktních fragmentů po ploše náměstí, které respektuje přirozené trasy pohybu pěších.

Co se vlastního průběhu veřejné rozpravy týče, lze shrnout, že spíše než o kultivaci veřejného prostoru, který opONENTI nazývají snahou o jeho zničení, šlo o problém kultivace samotné rozpravy. Někteří účastníci se neskrývali svým apriorně neústupným postojem a snahou prosadit své vidění světa. Jest velmi dětské, domnívat se, že takto se buduje

demokratická společnost, „válcovat“ menšinový názor většinovým (a paradoxně si nevidět na vlastní nos a o chvíli později argumentovat, že názor většiny nemusí být pravdivý). Někteří se dokonce přišli pohádat, ale odcházeli zklamáni. Teplotu debaty se podařilo udržet na společenské úrovni. Některé názory oponentů okrašlovacího spolku byly dokonce přivítány, například náměty, čím by se spolek mohl ještě zabývat. Ovšem názor, naštěstí skutečně ojedinělý, že by se spolek „neměl zabývat“ havlíčkobrodským náměstím, bylo nutno zásadně a razantně odmítnout. Okrašlovací spolek sdružuje velmi svobodomyšlné občany, a poslední, co jsou ochotni poslouchat, jsou řeči o tom, co by neměli dělat. To byl sice studený, naštěstí jen epizodní závan dob hodně minulých, který veřejnou rozpravu nijak dále neovlivnil.

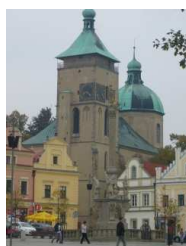
Z argumentů proti zeleni na náměstí se nakonec vyklubaly argumenty, poukazující na nízkou kulturu obyvatel, kteří budou trávník všemožně ničit. Dále na skutečnost, že by trávník vyžadoval denní údržbu, což by stálo peníze. Vznášena byla uměnovědná otázka, zda patří na „historické“ náměstí abstraktní tvary.

Nezodpovězeny zůstaly argumenty zastánců zeleně, která zpříjemňuje prostředí na náměstí (snížení teploty, prašnosti a hluchosti, zvýšení vlhkosti) a zlepšuje i jeho estetické vyznění (přiměřené zvýšení barevnosti prokazatelně pozitivně stimuluje lidskou psychiku, čehož je v dnešní době obzvláště třeba).

Na rozdíl od přednášejícího bylo členy spolku vzneseno několik kritických připomínek k současné podobě náměstí. Realizovaný návrh architekta Aleše Buriana získal prý uznání jiných architektů. Z praktického hlediska je ale kompromitován několika závažnými nedostatky. Proslulé parkovací „kameny úrazu“ musely být na nátlak veřejnosti zbrušeny, podobně nebezpečné „rantly“

jsou však kolem tzv. „pítek“ (hrozné slovo!). Takové manýristické výstupky na podlaží by neprošly inspekci bezpečnosti práce v žádném provozu! Podobně se s negativní reakcí setkal letní kiosek, umístěný na náměstí, které však mělo mít jakýsi historicky kamenný charakter. Tento nonsens dostal několik přízvisek, až nakonec byl umístěn k řece, kde vypadá, že je na svém místě.

Podivný architektonický efekt mělo odstranění zeleně za morovým sloupem. Ten totiž – nota bene při pohledu od radnice! – tvarem i barvou zcela splýnul s věží kostela. Záměrem snad bylo morový sloup zvýraznit, zde však došlo k efektu zcela

opačnému. I to svědčí o nikoliv zcela domyšlené architektonické koncepci přestavby náměstí.

Samostatnou kapitolou jsou rezaté stély, které mají upomínat na Karla Havlíčka Borovského. Jejich výtvarnou pointou mělo být postupné zrezivění povrchu, na němž by čitelně vystoupily Havlíčkovy texty. První výtku se týká výběru textů. Který jiný český spisovatel po sobě zanechal něco tak kromobyčejně vhodného, jako jsou Havlíčkovy proslulé epigramy? Proč jsou na stélách takové masy nečitelných textů, když by stačilo velkými písmeny a velmi čitelně napsat třeba: „Hlavní pravidla proti kněžím jsou dvě: 1/ Nic jim nedávat. 2/ Nic jim nevěřit. Pak je s nimi lehko.“

Aha, no jasně. Takže Havlíčka je potřeba vzpomenout a oslavit, ale nic z něj necitovat, natož se z něj poučit. Architektonické řešení se tedy drží tohoto staronového konceptu. Radní Libor Honzárek, jehož přítomnost byla jinak vítaným přínosem, dokonce ve svém diskusním příspěvku tvrdil, že zpola čitelný text byl už vlastním záměrem architektovým. Nedokázal však být ve svých tvrzeních konzistentní, když předtím zase tvrdil, že texty na stélách jsou bez problémů čitelné, protože je on osobně přečetl, a to má dvě dioptrie.

Bude dobře se ještě vypořádat s jednou námitkou, která bývá používána proti kritikům současné kamenné podoby náměstí. Občané, čekající na městskou dopravu, citelně postrádají stín. Jsou to lidé většinou vyššího věku. Dostává se jim však rady, že zachce-li se jim stínu, mohou jít do parku. Kolik měst má takovou výhodu, že park začíná sto metrů od náměstí? ptají se zastánci kamenného náměstí. Sociální inteligenci je těžko učit, leč za pokus to stojí. Taková argumentace, že si staří lidé mohou odskočit do stínu do blízkého parku, tam sledovat hodinky a pak si zaspřimentovat na náměstí, je totiž arogantní a nepřijatelná. Je možné to pochopit, že i ti mladí budou jednou staří? A že se skutečná kultura jakékoliv civilizace vždy pozná na tom, jak je zacházeno se starými?

Snad i proto měla ona veřejná rozprava smysl. Teoretický nápad, jak zelení zlepšit prostředí na náměstí, byl tvrdě konfrontován s realitou, že v případě nekulturního obyvatelstva je snáze udržitelné kamenné náměstí. Organizovaní obyvatelé z náměstí zase byli konfrontováni s tím, že ačkoliv tam jako jednotlivci opravdu pobývají déle, nemá jejich hlas ohledně podoby náměstí coby veřejného prostoru větší váhu, protože suma času, kterou na onom veřejném (nikoliv soukromém) prostoru stráví po krátkých chvilkách ony stovky a tisíce obyvatel, je mnohonásobně větší.

Důležité bylo, že to sice chvílemi jiskřilo, ale nakonec se diskutovalo. A ke všemu se ještě zdá, že mezi názorovými odpůrci se začíná docela nečekaně rýsovat shoda na jedné pěkné společné aktivitě. A to je při současné krizi demokracie dost důležitá hodnota!

Díky všem, kteří přišli, a kteří pochopili, o co jde. Názorové jednoty i nesmiřitelných hádek jsme si užili již dost. Co takhle zachovat názorovou pluralitu, protože to je hodnota zásadní, a kultivovat styl, jak o těch názorech diskutovat, protože to se zdá být neméně důležité?

Jak? Co třeba oprášit starobylé pravidlo „nedělej druhým, co nechceš, aby dělali oni tobě“?